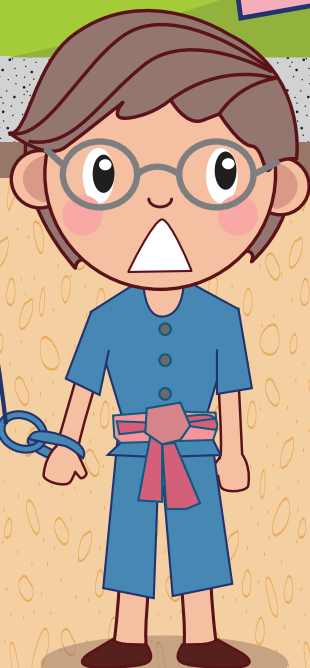

คู่มือเตรียมความพร้อมการดำเนินงาน สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน (ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน) (ฉบับปรับปรุง)

การบริหาร
จัดการหนี้

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

1 ครีวเรือน
1 สัญญา

กลุ่มออมทรัพย์
เพื่อการผลิต

กลุ่มอาชีพ

กองทุน กข.คจ.

กลุ่มกองทุนต่างๆ

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน (ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน)

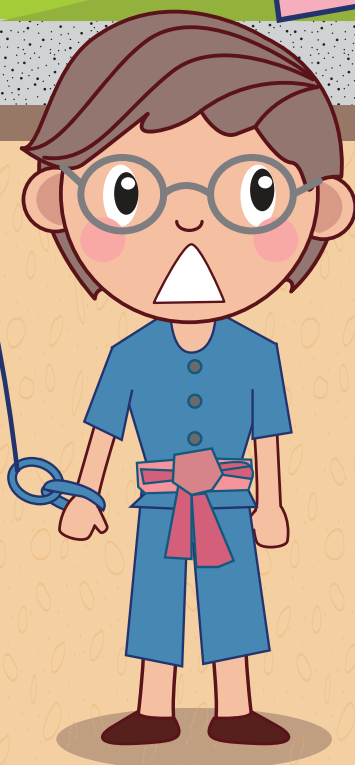
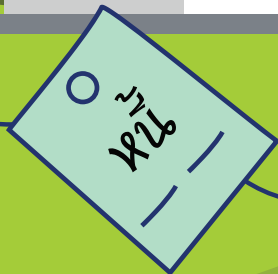
เสริมวินัยการเงิน สร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็ง

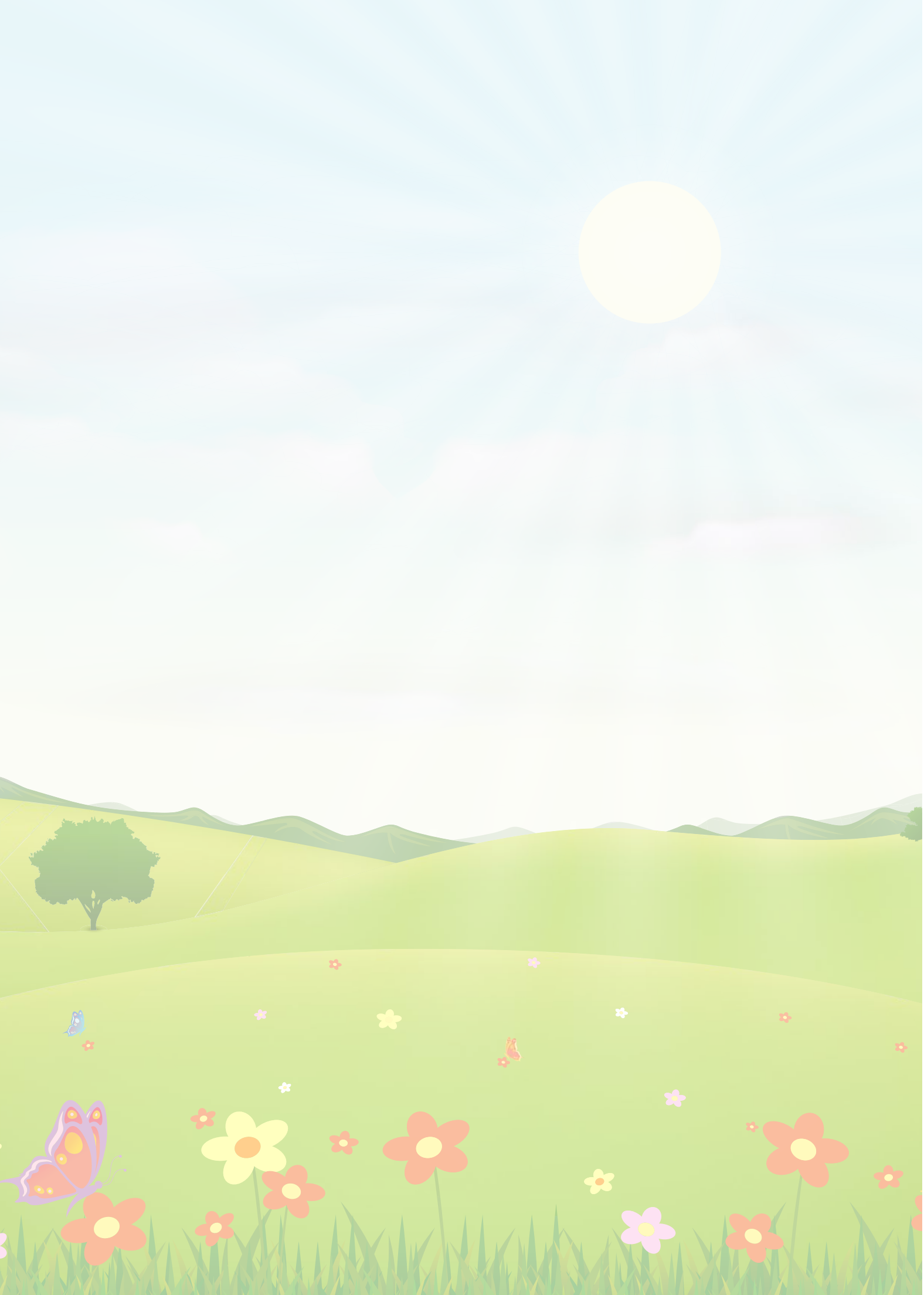
และบริหารจัดการเงินทุนชุมชนให้ยั่งยืน

การบริหาร
จัดการหนี้

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

1 ครั้วเรือน
1 สัญญา

คำนำ

“คู่มือเตรียมความพร้อมการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน (ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน) (ฉบับปรับปรุง)” เล่มนี้ สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน ได้ปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาสาระบางส่วนให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเพิ่มเติมข้อเสนอแนะของธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อให้การขับเคลื่อนงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และไม่ลุ่มเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาตามมาในอนาคต ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนจะเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน” เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนกับชื่อสถาบันการเงินชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน โดยสำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฯ ฉบับปรับปรุงเล่มนี้ จะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ให้กับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัด/อำเภอ ในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน และเป็นแนวทางให้กับคณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ขับเคลื่อนพัฒนาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้กองทุนในชุมชนเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครอบครัว 1 สัญญาได้ และมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดภายใต้วิสัยทัศน์กรมการพัฒนาชุมชน “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายใน พ.ศ. 2564” ต่อไป

คณะผู้จัดทำ

พฤศจิกายน 2559

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ 1 ความเป็นมาของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	6
• เส้นทางการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	7
ส่วนที่ 2 ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	11
• ความหมาย	11
• เป้าหมาย	11
• วัตถุประสงค์	11
• บทบาทหน้าที่	11
• ประโยชน์ของการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	11
• รูปแบบ (Model) การดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	12
• การบริหารงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	13
• ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	15
• ข้อแตกต่างระหว่างสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน กับ สถาบันการเงินชุมชน	16
ส่วนที่ 3 การจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	19
• คุณสมบัติหมู่บ้านที่มีความพร้อมในการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	19
• ขั้นตอนการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	21
ส่วนที่ 4 การบริหารจัดการหนี้ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา	25
• คำนิยามเกี่ยวกับการบริหารจัดการหนี้	25
• กระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา	26
• เทคนิคเกี่ยวกับการบริหารจัดการดอกเบี้ยเงินกู้	29
ส่วนที่ 5 เรื่องที่สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนควรรู้	30
• สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มีระเบียบกฎหมายรองรับไหม	30
• ทำไมจึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	33
• การบริหารจัดการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน โดยการบูรณาการอย่างไร	34
• ความยุ่งยากที่อาจเจอและวิธีรับมือกับปัญหา	35
ภาคผนวก	37
• แบบฟอร์มเอกสารการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	38-46

1

ความเป็นมา

ของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานภาครัฐหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ จึงกำหนดนโยบายสนับสนุนให้หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินชุมชนขึ้น เพื่อให้ชุมชนได้ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เรียนรู้การบริหารจัดการทุนชุมชนร่วมกัน จนสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยตนเอง นำไปสู่การพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกองทุน กข.คจ. กลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้ใช้น้ำ องค์กรสตรี ฯลฯ และยังคงสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน ที่จัดตั้งตามนโยบายของรัฐบาล เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) กองทุน SML ฯลฯ

จากการติดตามสถานการณ์กองทุนต่าง ๆ ที่มีในหมู่บ้าน/ชุมชน

พบว่า

- ❓ การดำเนินงานกองทุนมีความแตกต่างกันหลายรูปแบบตามบริบทของแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน
- ❓ ชุมชนมีแหล่งทุนจำนวนมาก มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายหน่วยงานขาดการบูรณาการ
- ❓ ระเบียบกองทุนที่มีความแตกต่างกัน/แยกกันบริหาร
- ❓ ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นหนี้จำนองหลายกองทุน และเป็นหนี้ทั้งในและนอกระบบ ต้องแก้ปัญหาโดยการหมุนหนี้

ดังนั้น **กรมการพัฒนาชุมชน** ได้เล็งเห็นความสำคัญในการบริหารจัดการเงินทุนให้เป็นเอกภาพ จึงมีแนวคิดส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง "สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน" ให้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาเงินทุน โดยการส่งเสริมการบูรณาการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินในชุมชน ให้มีการเชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนชุมชนอย่างเป็นระบบ มีความเป็นเอกภาพ ชุมชนสามารถบริหารจัดการเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชนอย่างแท้จริงโดยมีเป้าหมาย นั่นคือ "การบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครอบครัว 1 สัญญา"

กรมฯ จึงดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบัน ครอบคลุมทั้ง 76 จังหวัด จำนวน 479 แห่ง 440 อำเภอ และในปี พ.ศ. 2560 ได้ขยายผลให้มีการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนเพิ่ม เพื่อให้ครอบคลุมทั่วทุกอำเภอ จำนวน 438 แห่ง และมีพื้นที่ประสงค์ขอจัดตั้งเพิ่มเติมอีก 7 แห่ง รวมมีสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2560 ทั้งสิ้น 445 แห่ง ใน 438 อำเภอทั่วประเทศ

เส้นทางการส่งเสริมสนับสนุน

การดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

นำร่องการจัดตั้งสถาบันฯ ในพื้นที่จังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน (ศพช.) จำนวน 12 แห่ง ใน 12 จังหวัด กรมการพัฒนาชุมชนยังไม่ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานสถาบันฯ ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดตั้ง

แนวคิดการจัดตั้ง

- เพื่อยกระดับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีความเข้มแข็งเป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
- ยกระดับความเข้มแข็งให้กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินชุมชน และใช้เงินทุนในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- เพื่อให้สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

รูปแบบการดำเนินงาน

- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนหลักในการจัดตั้ง (ทำในลักษณะยกระดับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน)
- บูรณาการการบริหารจัดการทุกด้าน ได้แก่ ด้านกรรมการ ด้านสมาชิก ด้านเงินทุน ด้านกิจกรรม และด้านบัญชี
- ปรับใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

2

ยุคขับเคลื่อนการดำเนินงานสถาบันฯ : พ.ศ. 2552–2554

ดำเนินการจัดตั้งสถาบันฯ ในทุกจังหวัด ใช้งบประมาณ จำนวน 300 แห่ง และจัดตั้งขึ้นโดยไม่ใช้งบประมาณ จำนวน 6 แห่ง รวมทั้งสิ้น 306 แห่ง

รูปแบบการดำเนินงาน

- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนหลักในการจัดตั้ง
- ดำเนินการรวมเงินทุน รวมกรรมการ รวมสมาชิก รวมระเบียบ เพื่อเชื่อมโยงการบริหารจัดการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา
- สมาชิกเป็นรายกลุ่ม และรายบุคคล

3

ยุคปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานสถาบันฯ : พ.ศ. 2555–2556

จัดตั้งโดยไม่ใช้งบประมาณ และไม่ใช้งบประมาณ รวม 171 แห่ง

เหตุผลที่ต้องดำเนินการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

เนื่องจากผลการตรวจติดตามการดำเนินงานสถาบันฯ ของผู้ตรวจราชการกรม, กลุ่มตรวจสอบภายในพบว่าหลาย ๆ จังหวัดดำเนินการสถาบันฯ ภายใต้แนวทางการดำเนินงานที่ไม่ชัดเจนในหลายประเด็น เช่น

- มีการยกระดับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้นเป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ทำให้กลุ่มออมทรัพย์ฯ เปลี่ยนสถานะไป
- มีการเปิดเคาน์เตอร์รับฝากเงินจากสมาชิกรายบุคคล ซึ่งเป็นการส่อเสี่ยงต่อการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 เพราะยังไม่มีกฎหมายรองรับให้สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนดำเนินการในลักษณะดังกล่าวได้

รูปแบบการดำเนินงาน

- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนหลักในการจัดตั้ง (ต้องไม่ยุบเลิกหรือยกฐานะเป็นสถาบันฯ)
- รับสมัครสมาชิกเป็นรายกลุ่ม
- สมาชิกกลุ่มลงหุ้นกับสถาบันฯ (ไม่มีการรับฝากเงินเป็นรายบุคคล)
- บูรณาการเชื่อมโยงการบริหารจัดการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินต่าง ๆ ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา

ยุคทบทวนการดำเนินงานสถาบันฯ : พ.ศ. 2557-2558

กรมการพัฒนาชุมชน ได้สำรวจรูปแบบการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 พบว่า สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ่อยครั้ง จึงส่งผลให้สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีรูปแบบการดำเนินงาน 4 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 จัดตั้งขึ้นใหม่ตามแนวทางกรมฯ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนหลัก ในการจัดตั้ง มีสมาชิกรายกลุ่ม (ไม่มีสมาชิกรายบุคคล) กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิกยังคงดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตามเดิม

รูปแบบที่ 2 จัดตั้งขึ้นใหม่ โดยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนหลักในการจัดตั้ง มีสมาชิกทั้งรายกลุ่ม และรายบุคคล และกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิกยังคงดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตามเดิม

รูปแบบที่ 3 ยกฐานะจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มีสมาชิกทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล โดยยังคงมีกิจกรรมรับฝากเงินสัจจะของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิก ยังคงดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตามเดิม

รูปแบบที่ 4 ยกฐานะจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มีสมาชิกเป็นรายบุคคล (ไม่มีสมาชิกในรูปกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน) กิจกรรมหลักคือ การรับฝากเงิน ดำเนินการในลักษณะสถาบันการเงินชุมชน

จากการดำเนินงานดังกล่าว กรมการพัฒนาชุมชน จึงได้ทบทวนการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน โดยการจัดเวทีวิพากษ์รูปแบบ/แนวทางการดำเนินงานสถาบันฯ เพื่อหาข้อสรุปของรูปแบบ/แนวทางการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ที่สามารถทำหน้าที่เป็นสถาบันแห่งการบริหารจัดการกองทุนชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพ มีความเป็นเอกภาพและสามารถบูรณาการเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินต่าง ๆ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน “การบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา”

ผลการวิพากษ์

- รูปแบบการดำเนินงานสถาบันฯ กล่าวคือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนหลักในการจัดตั้งสมาชิกรายกลุ่ม (ไม่มีสมาชิกรายบุคคล) กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิกยังคงดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตามเดิม
- ได้แบบประเมินการจัดระดับการพัฒนาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน (3 ด้าน 18 ตัวชี้วัด)

5

ยุคฟื้นฟูและพัฒนากิจการดำเนินงานสถาบันฯ : พ.ศ. 2559

พัฒนาศักยภาพคณะกรรมการฯ ด้านการบริหารจัดการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

- สร้างความรู้ความเข้าใจแนวทางการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 เครือข่าย 1 สัญญา
- สนับสนุนการปรับปรุงแบบสถาบันฯ สู่รูปแบบที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดไว้
- ปัจจุบันมีสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน จำนวน 479 แห่ง 440 อำเภอ
- ประเมินการจัดระดับการพัฒนาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

ระดับ 1 สถาบันฯ ที่มีผลงานต้องปรับปรุงพัฒนา

จำนวน 179 แห่ง

ระดับ 2 สถาบันฯ ที่มีผลงานพอใช้

จำนวน 205 แห่ง

ระดับ 3 สถาบันฯ ที่มีผลงานดีระดับก้าวหน้า

จำนวน 95 แห่ง

6

ยุคขยายผลการทำงานสถาบันฯ : พ.ศ. 2560

จะเห็นได้ว่าเส้นทางการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กรมการพัฒนาชุมชนมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ่อยครั้ง ทำให้แนวทางการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพราะกรมการพัฒนาชุมชนพยายามหาทางออกให้กับการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ให้สามารถดำเนินการโดยไม่เสี่ยงต่อการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2558 ซึ่งไม่รองรับการดำเนินธุรกรรมทางการเงินของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนนั่นเอง

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน จะเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน” เนื่องจากการรวมภารกิจวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ได้เสนอแนะให้เปลี่ยนชื่อสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เพราะชื่อมีความคล้ายคลึงกับสถาบันการเงินชุมชน

2

ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับ สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน คืออะไร ???

มาทำความเข้าใจเกี่ยวกับ

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน กันเถอะ

ความหมาย สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

เป็นการรวมตัวของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งที่จัดตั้งโดยภาคประชาชนและสนับสนุนจากภาครัฐ โดยการบูรณาการข้อมูลกองทุนชุมชนในพื้นที่และบูรณาการเชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนในชุมชน ให้สามารถใช้เงินทุนในชุมชนอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินและบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

เพื่อให้หมู่บ้าน/ชุมชน มีการบริหารจัดการกองทุนชุมชนและเงินทุนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพมุ่งไปสู่เป้าหมายหลักในการดำเนินงาน คือ การบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครอบครัว 1 สัญญา

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการบูรณาการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ให้มีการเชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนชุมชนให้เป็นระบบ มีความเป็นเอกภาพ สามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

บทบาทหน้าที่

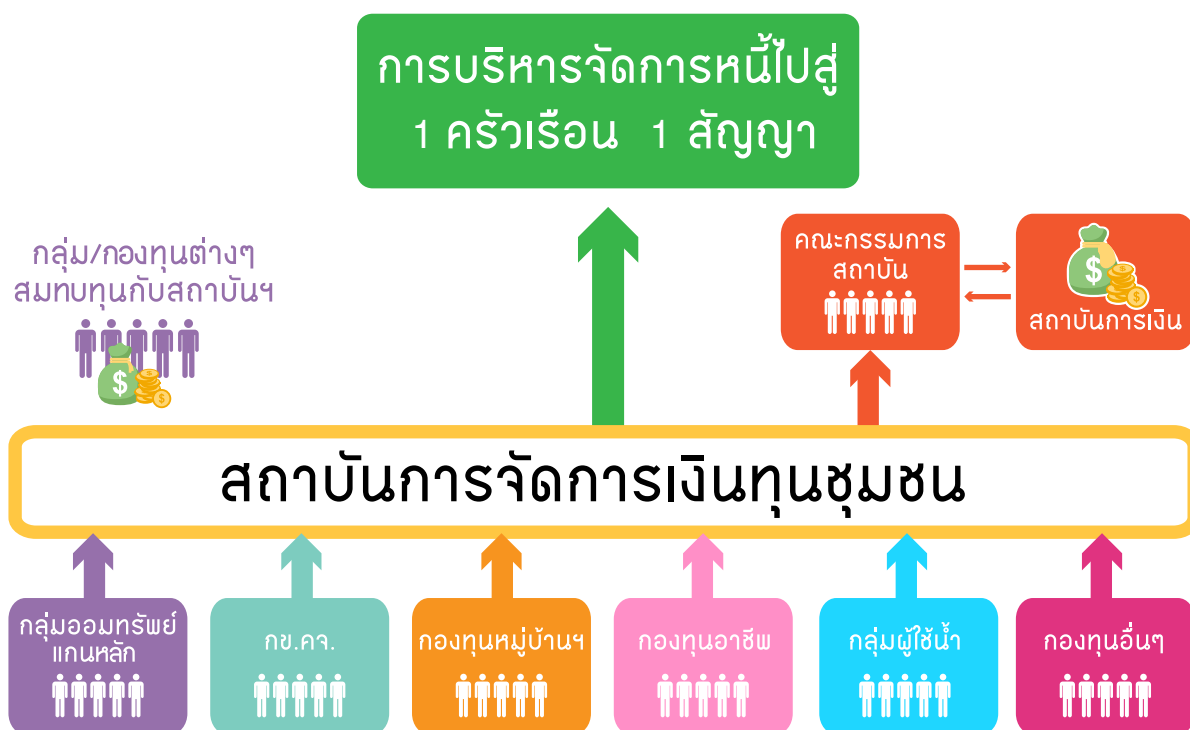
1. แก้ไขปัญหาหนี้สิน โดยการบริหารจัดการหนี้ครัวเรือนไปสู่ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา
2. เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนในชุมชนให้เป็นระบบ และสามารถใช้จ่ายเงินทุนในชุมชนอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกและชุมชน
3. เป็นศูนย์กลางในการบูรณาการข้อมูลกองทุนชุมชนในหมู่บ้าน/ชุมชน

ประโยชน์ของการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน (ประชาชน/ชุมชนได้ประโยชน์อะไร)

1. กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน มีการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ คือ ร่วมกันบริหารจัดการเงินทุนชุมชนอย่างเป็นระบบ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ป้องกันการสูญหายของเงินทุนในชุมชน
2. แก้ไขปัญหาหนี้สินของประชาชน ลดภาระหนี้สินของครัวเรือน โดยการเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน และเป็นการเพิ่มโอกาสให้ประชาชนมีเงินทุนเพียงพอสำหรับการประกอบอาชีพ โดยไม่ต้องกู้ยืมหลายกองทุน/หลายสัญญา (1 ครัวเรือน 1 สัญญา)

รูปแบบ (Model) การดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

รูปแบบสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

รูปแบบการดำเนินงาน
สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

- 1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนหลักในการจัดตั้ง
- 2 สมาชิก คือ กลุ่ม/องค์กรการเงินในชุมชน/หมู่บ้าน
- 3 คณะกรรมการสถาบันฯ จำนวน 1 คณะ จากตัวแทนกลุ่ม/ผู้นำ/ผู้ทรงคุณวุฒิ (ร่วมกันบริหาร)
- 4 ระเบียบข้อบังคับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน (ระเบียบกลางใช้ร่วมกัน)
- 5 บริหารจัดการหนี้ 1 คราวเรือน 1 สัญญา

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนจัดตั้งขึ้นโดยมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนหลักในการจัดตั้ง ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์ฯ ยังคงอยู่ และดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตามปกติ ไม่มีการนำเงินทุนทั้งหมดของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ไปรวมกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

หมายเหตุ กรณีที่ในพื้นที่ไม่มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เข้มแข็ง สามารถพิจารณาให้กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินอื่น เป็นแกนหลักในการจัดตั้งสถาบันฯ ก็ได้ โดยให้คำนึงถึงว่ากลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ต้องมีลักษณะดังนี้

- มีการจัดตั้งและบริหารโดยคนในชุมชน
- เป็นกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เข้มแข็ง
- คณะกรรมการกลุ่ม มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่เคารพของคนในชุมชน

การบริหารงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

1. คณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

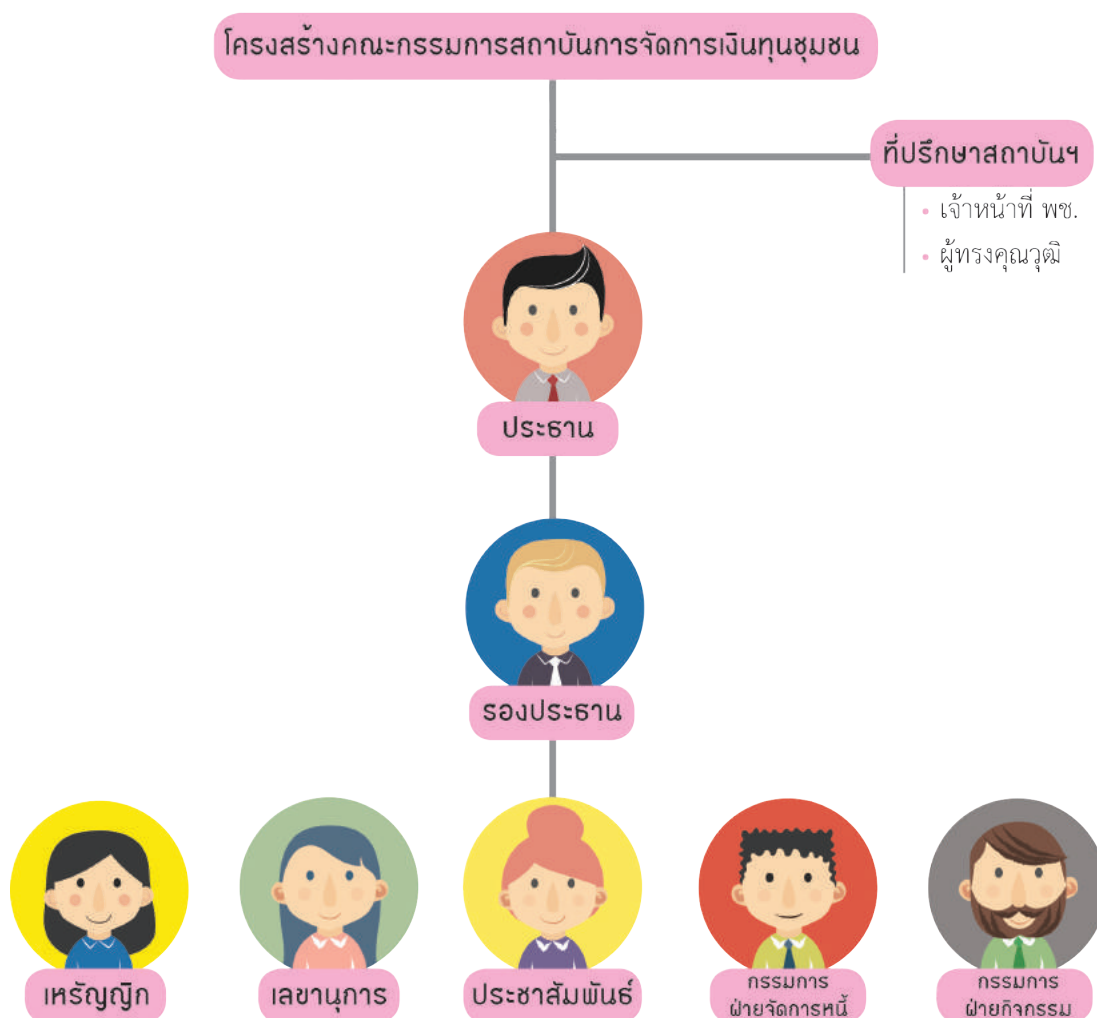
คณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ต้องไม่ได้มาจากคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือมาจากคณะกรรมการกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงกลุ่มเดียว โดยคณะกรรมการสถาบันฯ มีที่มาจาก 2 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 ตัวแทนจากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิกสถาบันฯ อย่างน้อยกลุ่มละ 1 คน
- ส่วนที่ 2 ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ในหมู่บ้าน/ชุมชน (มีจำนวนไม่เกินกึ่งหนึ่งของกรรมการจากส่วนที่ 1)

ทั้งนี้ จำนวนคณะกรรมการรวมทั้งคณะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของการบริหารจัดการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนแต่ละแห่ง

โครงสร้างคณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ประกอบด้วย

- คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรณญิก เลขานุการ ประธานสัมพันธ์ กรรมการฝ่ายบริหารจัดการหนี้ และกรรมการฝ่ายกิจกรรมอื่น ๆ
- ที่ปรึกษาสถาบันฯ เช่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

- กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
- ส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนและเงินทุนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ
- ส่งเสริมกองทุนชุมชนให้มีการบูรณาการการบริหารจัดการร่วมกันอย่างเป็นระบบ
- ประสานงานกับสถาบันการเงินและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนากองทุนชุมชน
- ส่งเสริมความรู้และทักษะในด้านการบริหารจัดการกองทุนและการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ เพื่อให้กองทุนในชุมชนมีความเข้มแข็ง
- กำกับดูแลและควบคุมการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และมติที่ประชุม
- ดูแลรักษาทรัพย์สินของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
- แต่งตั้งและถอดถอนคณะทำงานเฉพาะกิจของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
- จัดทำงบดุล - กำไรขาดทุนประจำปี
- จัดทำร่างระเบียบข้อบังคับของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
- จัดประชุมตามที่กำหนดในระเบียบการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
- ดำเนินการอื่นใดที่เป็นประโยชน์กับสมาชิก

๒. สมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

- สมาชิกเป็นรายกลุ่ม (ไม่ใช่รายบุคคล) เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้ผลิตน้ำดื่ม กลุ่มผู้ใช้น้ำ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) กองทุน กข.คจ. ฯลฯ
- กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิกสถาบันฯ ยังคงดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ไม่มีการยุบรวมกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

๓. เงินทุนดำเนินการ

- เงินสมทบทุนจากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิก
(ไม่มีการนำเงินทุนของทุกกลุ่มมารวมกัน)
- เงินบริจาค
- เงินที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ/เอกชน

๔. กิจกรรม - - - - -

เป้าหมายหลัก คือ การบริหารจัดการหนี้
ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา

- การบริหารจัดการหนี้ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา
- ปรับโครงสร้างหนี้

(เจรจาต่อรองการปรับหนี้ >>> โอนภาระหนี้ >>> ปรับสัญญา : เงินต้น/ดอกเบี้ย/แหล่งกู้ยืม)

- กิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เข้าชื้อกับกิจกรรมที่สมาชิกสถาบันฯ ดำเนินการ

๕. ระเบียบข้อบังคับ

- จัดทำระเบียบของสถาบันฯ (แยกต่างหากจากกลุ่มออมทรัพย์ฯ และกลุ่มกองทุนอื่นที่เป็นสมาชิก)
- กำหนดระเบียบฯ ให้ครอบคลุมและเอื้อต่อการดำเนินงานของสมาชิกสถาบันฯ ทุกกองทุน
- ระเบียบฯ ต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารกองทุนต่าง ๆ ในชุมชน

6. การจัดทำบัญชีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำบัญชี

>>> บัญชีรับ - จ่าย, บัญชีเงินสด, บัญชีเงินฝากธนาคาร, งบกำไร - ขาดทุน และงบดุล ทั้งนี้การจัดทำบัญชีขึ้นอยู่กับลักษณะการดำเนินกิจกรรมของสถาบันฯ ไม่จำเป็นต้องมีครบทุกบัญชี

ทะเบียน/ เอกสารต่างๆ

>>> ทะเบียนสมาชิกสถาบันฯ, ทะเบียนคณะกรรมการบริหารสถาบันฯ, ทะเบียนคุมเงินทุนการดำเนินงาน, ทะเบียนการบริหารจัดการหนี้, สมุดบันทึกการประชุม

- จัดทำบัญชีแยกออกจากกลุ่มออมทรัพย์ฯ หรือกลุ่มอื่น ๆ
- กลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชนที่เป็นสมาชิกสถาบันฯ ยังคงต้องจัดทำบัญชีของกลุ่มตามปกติ

ข้อควรคำนึง! เกี่ยวกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

สิ่งที่ทำได้

1. เป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการเงินทุนชุมชน
2. จัดทำฐานข้อมูลทุนชุมชน
3. จัดทำฐานข้อมูลหนี้สินครัวเรือน
4. เสริมวินัยทางการเงิน
5. มีสมาชิกเป็นรายกลุ่ม คือ กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่อยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน
6. เงินทุนดำเนินดำเนินการ ได้มาจาก
 - เงินสหทบทุนจากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกสถาบัน
 - เงินบริจาค
 - เงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน
7. กิจกรรมที่สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนดำเนินการได้ คือ
 - การบริหารจัดการหนี้ให้เป็น 1 ครัวเรือน 1 สัญญา
 - เป็นตัวกลางในการจัดสวัสดิการให้กลุ่ม/องค์กรที่เป็นสมาชิก และจัดสวัสดิการให้ชุมชน
 - กิจกรรมที่ไม่ซ้ำซ้อนกับกิจกรรมที่สมาชิกดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว และไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2558

สิ่งที่ทำไม่ได้

1. ดำเนินการในลักษณะสถาบันการเงินตามพ.ร.บ. ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551
2. มีสมาชิกเป็นรายบุคคล
3. กิจกรรมการให้บริการทางการเงิน เช่น
 - เปิดเคาน์เตอร์รับฝาก - ถอนเงิน ทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล
 - ให้บริการสินเชื่อเงินกู้แก่สมาชิกโดยตรง
 - การรับชำระค่าบริการต่าง ๆ (เคาน์เตอร์เซอร์วิส)

มาดูกันถึงข้อแตกต่างระหว่าง

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน กับ สถาบันการเงินชุมชน

ปัญหาของ “สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน” เกิดขึ้นเมื่อชื่อของสถาบันฯ ไปสอดคล้องและใกล้เคียงกับสถาบันการเงินชุมชนของธนาคาร ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสับสนและแยกความแตกต่างไม่ได้ ดังนั้น เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจน จึงขอเปรียบเทียบให้เห็นถึงประเด็นความแตกต่างระหว่างสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนและสถาบันการเงินชุมชน ดังนี้

 สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	สถาบันการเงินชุมชน
การก่อเกิด กรมการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีความเข้มแข็ง เป็นแกนหลัก เชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ร่วมกันบริหารจัดการกองทุนชุมชน นำไปสู่การจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	การก่อเกิด สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) ต่อยอดการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ จัดตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นธนาคารของชุมชนภายใต้การสนับสนุนของธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)
นิยาม การรวมตัวของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งที่จัดตั้งโดยภาคประชาชนและการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยการบูรณาการข้อมูลกองทุนชุมชนในพื้นที่ และบูรณาการเชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนในชุมชนให้สามารถใช้เงินทุนในชุมชนอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินและบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	นิยาม องค์กรทางการเงินภาคประชาชนที่ทำหน้าที่หลัก โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้มีการเก็บออมทรัพย์ ที่มีความมั่นคง สะดวก ประหยัด ปลอดภัย ขยายโอกาสให้สมาชิกและประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนตามความจำเป็น เพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพ แก้ไขปัญหาและเสริมสร้างความมั่นคงของบุคคลและครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน กล่าวโดยสรุป “ธนาคารของชุมชนที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชน และนำผลประโยชน์กลับคืนสู่ชุมชน”

 สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	สถาบันการเงินชุมชน
หลักการ การบูรณาการกองทุนชุมชนที่มีอยู่ในชุมชน มาบริหารจัดการเงินทุน ให้เป็นเอกภาพ สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชนได้อย่างแท้จริง	หลักการ ให้บริการทางการเงิน ทำหน้าที่เสมือนธนาคาร เนื่องจากความต้องการของคนในชุมชนที่ต้องการจะฝากเงิน ต้องการมีสถานที่เก็บออมเงินที่มั่นคง ปลอดภัย
เป้าหมาย การบริหารจัดการหนี้ ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา	เป้าหมาย ดำเนินธุรกรรมทางการเงิน ด้านส่งเสริมการออม และด้านการเข้าถึงแหล่งทุน โดยยึดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่ตั้ง
การบริหารจัดการ จัดระบบการบริหารจัดการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินในหมู่บ้าน/ชุมชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกกองทุนและชุมชน เงินทุนดำเนินการ - เงินสมทบทุนจากสมาชิกในกลุ่ม - เงินบริจาค - ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ/เอกชน คณะกรรมการ - ตัวแทนของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน - ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน/ชุมชน สมาชิก - กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ในชุมชน (สมาชิกเป็นรายกลุ่ม ไม่มีสมาชิกเป็นรายบุคคล) กิจกรรม - บริหารจัดการหนี้ ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา - กิจกรรมที่ไม่ซ้ำซ้อนกับกิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว และต้องไม่ขัดกับ พ.ร.บ. ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551	การบริหารจัดการ ทำหน้าที่เสมือนธนาคาร หน้าที่ 1. ให้บริการรับฝากเงินกับคนในชุมชน เจ้าของกิจการหน่วยราชการ ทั้งฝากออมทรัพย์/เผื่อเรียก/ประจำ 2. ให้บริการสินเชื่อเพื่อประกอบอาชีพ เพื่อการลงทุน และอุปโภคบริโภค 3. ให้บริการทางการเงินอื่น ๆ เช่น รับชำระค่าสาธารณูปโภค คณะกรรมการ ประกอบด้วย 1. คณะกรรมการบริหารสถาบันการเงินชุมชน 2. คณะกรรมการตรวจสอบ บทบาทหน้าที่คณะกรรมการ กำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่ และวางกรอบแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ 1) แต่งตั้งบุคลากรทำหน้าที่บริหารสถาบันการเงินชุมชน 2) กำหนดหน้าที่พนักงานทุกระดับ 3) กำหนดวงเงินกู้และอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ พร้อมกำหนดระยะเวลาชำระคืน โดยพิจารณาจากความสามารถในการชำระหนี้ อาชีพ และรายได้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ

 สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน	สถาบันการเงินชุมชน
ระเบียบข้อบังคับ มีระเบียบข้อบังคับของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน แยกต่างหากจากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินในชุมชน เนื้อหาครอบคลุมการดำเนินงานของกองทุนชุมชนที่เป็นสมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน 	4) กำหนดธุรกรรมการเงิน เช่น การฝากเงิน ประเภทยอมทรัพย์/เผื่อเรียก/ประจำ การกู้เงินประเภท ระยะสั้น/กลาง/ยาว การบริการรับชำระค่าบริการต่าง ๆ 5) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมต่าง ๆ 6) กำหนดขั้นตอนแต่ละขั้นตอนของระบบการทำงาน เช่น ปลดปล่อยเงิน การฝากเงิน การถอนเงิน 7) กำหนดการจัดซื้ออุปกรณ์สำนักงาน 8) กำหนดค่าตอบแทนบุคลากร 9) กำหนดการช่วยเหลือสวัสดิการด้านต่าง ๆ เช่น เกิด แก่ เจ็บ ตาย 10) ดูแลการบริหารด้านงบการเงินต่าง ๆ เช่น รายได้ - ค่าใช้จ่าย กำไร - ขาดทุน และเผยแพร่งบการเงิน ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วสู่สาธารณชน เพื่อความโปร่งใส ในการบริหารงาน 11) วางแผนงานกำหนดนโยบาย ฝ่ายสำนักงานสถาบันการเงิน ประกอบด้วย - ผู้จัดการสถาบันการเงินชุมชน 1 คน - พนักงานการเงิน 1 - 2 คน - พนักงานบัญชี 1 - 2 คน - พนักงานสินเชื่อ 1 - 2 คน (โดยมีธนาคารออมสิน/ธ.ก.ส. เป็นที่ปรึกษา)

จากตารางเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน กับสถาบันการเงินชุมชนข้างต้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มีเป้าหมายเพื่อเป็นตัวกลางในการบริหารจัดการเงินทุนในหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลเพื่อบริหารจัดการเงินทุนที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ไม่ได้เน้นเรื่องการรับฝากเงินเหมือนกับสถาบันการเงินชุมชน ประเด็นความแตกต่างที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน รับสมัครสมาชิกเป็นรายกลุ่ม ส่วนสถาบันการเงินชุมชน มีสมาชิกเป็นรายบุคคล

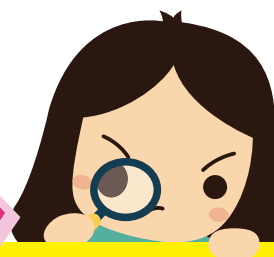
3

การจัดตั้ง

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

การส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือการเตรียมความพร้อมของพื้นที่ก่อนการจัดตั้งสถาบันฯ โดยการคัดเลือกพื้นที่ ซึ่งจะต้องประเมินความพร้อมของหมู่บ้าน/ชุมชน และอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน นั่นคือ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ที่จะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา แนะนำ รวมถึงเผยแพร่ความคิดให้ผู้นำชุมชนเห็นความสำคัญของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนก่อนว่า เมื่อมีสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนแล้วมีประโยชน์อย่างไรบ้าง จะทำให้ชุมชน กองทุนต่างๆ ในชุมชนเข้มแข็งได้อย่างไร ประชาชนจะได้อะไรบ้าง และมีข้อดีอย่างไร

ลองตรวจสอบ ดูสิว่า หมู่บ้านของท่านมีคุณสมบัติและมีความพร้อมในการจัดตั้ง **สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน** หรือไม่

คุณสมบัติหมู่บ้านที่มีความพร้อมในการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

✓ มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเข้มแข็ง สามารถเป็นแกนหลักในการจัดตั้งสถาบันฯ

1

✓ มีกลุ่ม องค์กร กองทุนการเงินอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน ไม่น้อยกว่า 3 กลุ่ม

2

ต้องมีคุณสมบัติครบทั้ง 4 ข้อ

- ผ่านการประเมินการจัดระดับการพัฒนา กลุ่มออมทรัพย์ฯ อยู่ในระดับ 2 หรือ ระดับ 3
- คณะกรรมการฯ มีความพร้อมและสมัครใจ
- มีความน่าเชื่อถือ และประชาชนในหมู่บ้านให้การยอมรับ
- ได้รับการตรวจสอบสภาพทางการเงิน และผ่านการ ประเมินการตรวจสอบสภาพ

3

มีสถานที่ทำการพร้อมดำเนินงาน สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

สถานที่ที่จะใช้ร่วมกับกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินอื่นๆ หรือเป็นเอกเทศก็ได้

มีผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่ม/องค์กร/กองทุน
การเงินชุมชนที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการ
สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

4

ศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน

5

คุณสมบัติของผู้นำชุมชน (ต้องผ่านมากกว่า 3 ข้อขึ้นไป)

- มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานกลุ่ม/องค์กร/
กองทุนการเงินชุมชน ไม่น้อยกว่า 2 ปี
- มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานกองทุนชุมชน
ในระดับมาก
- แสดงออกถึงความเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม อันดี
- เป็นที่เคารพเชื่อถือ ไว้วางใจของคนในชุมชน
- มีความซื่อสัตย์
- มีวิสัยทัศน์
- มีความพร้อมและสมัครใจในการจัดตั้งสถาบัน
การจัดการเงินทุนชุมชน

- ไม่เป็นพื้นที่ซ้ำซ้อนกับการดำเนินงานสถาบัน
การเงินชุมชนในรูปแบบอื่น
- คนในหมู่บ้าน/ชุมชนมีความรัก ความสามัคคีกัน
และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

หมายเหตุ การจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนควรทำในระดับหมู่บ้าน

ขั้นตอนการจัดตั้ง

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

1

เผยแพร่
แนวคิด

2

สำรวจ
ข้อมูล

3

ประชุม
ผู้เกี่ยวข้อง

4

จัดตั้ง
สถาบันฯ

ขั้นตอนที่ 1 : เผยแพร่แนวคิด แนวทางการดำเนินงาน

วิธีการเผยแพร่แนวคิด แนวทางการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ

- การจัดเวทีประชาคม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- การพูดคุยกลุ่มย่อย/การใช้หอกระจายข่าว
- การยกตัวอย่าง
- การใช้สื่อ วิทยุโอ แพนพับ แผ่นพลิก อื่น ๆ ฯลฯ

ขั้นตอนนี้พัฒนาการอำเภอ/พัฒนากร ดำเนินการเผยแพร่แนวคิด แนวทางการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน โดยดำเนินการในลำดับแรกเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้เกิดกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำ กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ภายในหมู่บ้าน/ชุมชน และภาคีการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ไปในทิศทางเดียวกัน อันจะทำให้การดำเนินงานในขั้นตอนต่อ ๆ ไป เกิดความราบรื่น ทำให้กลุ่มเป้าหมายให้การสนับสนุนและเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ประเด็นการกระตุ้น เพื่อให้กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินชุมชนต่าง ๆ ในชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน คือ

• **การยกปัญหาที่ได้จากการสำรวจข้อมูล จปฐ. กขช.2ค. ข้อมูลการกู้เงิน และแผนชุมชนของหมู่บ้าน** มาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อหาทางออกในการบริหารจัดการทุนในหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ

• **ความสำคัญของการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมในชุมชน** การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน การเห็นอกเห็นใจกัน และให้ผู้นำค้นหาปัญหาของชุมชน และความต้องการของชุมชนเอง

• **กระตุ้นให้ผู้นำชุมชน หัวหน้าคุ้ม ได้สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในครัวเรือนแต่ละครัวเรือนในทุกด้าน** ไม่ว่าจะเป็น เรื่องปากท้อง การประกอบอาชีพ สวัสดิการต่าง ๆ และความต้องการของคนในครัวเรือน เพื่อจะได้เป็นข้อมูลประกอบ ที่จะมาวิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางแก้ไขปัญหของคนที่ในชุมชน พร้อมเผยแพร่แนวคิดในการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนให้แต่ละครัวเรือนเพื่อรับฟังความคิดเห็น

(หากหมู่บ้านไม่มีปัญหาหรือไม่มีความต้องการที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนเองในทุกด้าน และผู้นำชุมชนหรือคนในชุมชน ไม่เห็นถึงประโยชน์ของการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ก็จะไม่มีความสนใจในการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน)

ตัวอย่าง

ประเด็นการกระตุ้นให้เห็นถึงสถานการณ์ของกองทุน

ความหลากหลายของกองทุน

- บางกองทุนยังคงอยู่
- บางกองทุนล้มหาย เงินทุนสูญหาย

คณะกรรมการบริหารกองทุน

- คณะกรรมการบริหารกองทุนมีหลายคน
- สวมหมวกหลายใบ (คนหนึ่งคน เป็นกรรมการหลายคน)
- มีการบริหารจัดการแตกต่างกันไป
- ทำให้เกิดความสับสนในวิธีการบริหารงาน และประชุมบ่อยจนไม่มีเวลาทำงาน หรือประกอบอาชีพ

สมาชิกกองทุน

- หนึ่งคร้วเรือน เป็นสมาชิกหลายกองทุน
- ทุุกกองทุนที่เป็นสมาชิก
- ใช้เงินกู้ยืมวัตถุประสงค์
- เกิดหนี้สินเพิ่มมากขึ้น

สถานการณ์เงินทุนของกลุ่มต่างๆ

- เงินล้น (เงินทุนมากเกินไปจนจำเป็น)
- เงินขาด (เงินทุนน้อยไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างทั่วถึง)

ข้อจำกัดการดำเนินงานของกองทุน

- ภาระหนี้สิน
- คนยากจน
- ทำให้ความสามารถในการชำระหนี้ลดลง และกองทุนเกิดหนี้เสียเพิ่มขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 : สํารวจวิเคราะห์ข้อมูลกองทุนชุมชน

สำรวจข้อมูลกองทุน

หลังจากได้ทำการเผยแพร่แนวคิด แนวทางการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน แก่กลุ่มเป้าหมาย (ผู้นำ กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ภายในหมู่บ้าน/ชุมชน) ขั้นตอนนี้ กลุ่มเป้าหมาย จะต้องทำการสำรวจข้อมูลกองทุนชุมชนที่ดำเนินการในหมู่บ้าน/ชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ยังสามารถหาข้อมูลต่าง ๆ ได้ และมีสภาพการคงอยู่ของกองทุน ทั้งที่ยังดำเนินการอยู่และหยุดดำเนินการแล้ว แต่มีเงินทุนและทรัพย์สินที่สามารถตรวจสอบได้ โดยข้อมูลที่ต้องดำเนินการสำรวจ ประกอบด้วย

- **ด้านคน** ได้แก่ คณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นอย่างไร บุคคลหนึ่งคนได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุนหลาย ๆ กองทุนใช่หรือไม่ สมาชิกหนึ่งคนสมัครเป็นสมาชิกหลายกองทุนหรือไม่ และสมาชิกดังกล่าวกู้เงินทุกกองทุนได้หรือไม่ ที่ปรึกษากองทุนและผู้นำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจการดำเนินงานกองทุนมากน้อยเพียงใด สามารถให้คำแนะนำกองทุนให้ดำเนินงานถูกต้องตามหลักการและแนวทางหรือไม่ เป็นต้น

- **ด้านเงินทุน** แต่ละกองทุนมีที่มาของเงินกองทุนอย่างไร มีการบริหารจัดการแล้วประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว แต่ละกองทุนปัจจุบันมีเงินทุนเหลืออยู่ในกองทุนจำนวนเท่าใด

- **ด้านกิจกรรม** มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องตรงกับความต้องการของสมาชิกและชุมชนมากน้อยเพียงใด มีปัญหา/อุปสรรค ในการดำเนินกิจกรรมมีหรือไม่

- **ด้านวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมาย** กองทุนมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ การบริหารจัดการเอื้อประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมายมากน้อยเพียงไร

วิเคราะห์ข้อมูลกองทุน

เมื่อได้ข้อมูลของกองทุนต่าง ๆ แล้ว ให้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพภาพของกองทุนที่มาของกองทุนทั้งหมดในชุมชน วัตถุประสงค์การจัดตั้งกองทุน เงินทุนปัจจุบัน สมาชิกกองทุน ที่มาของคณะกรรมการกองทุน ระเบียบที่ใช้ปัจจุบัน กิจกรรมของกองทุน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด การบริหารจัดการ และการดำเนินงานเป็นอย่างไร ฯลฯ เพื่อให้ทราบสถานการณ์จริงของกองทุนเหล่านั้น

ขั้นตอนที่ 3 : ประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมการวางแผน จัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

ขั้นตอนนี้เป็นการประชุม ประธานกลุ่ม/กรรมการ/ผู้แทนองค์กรกองทุนชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ภาคีการพัฒนา (ธกส./ออมสิน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/พัฒนาชุมชน) เพื่อเตรียมการ/วางแผนการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน โดยประเด็นการประชุมได้แก่ สถานการณ์ของกองทุนที่ได้จากการสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลกองทุนชุมชนต่าง ๆ ที่เข้าร่วม สถานที่ดำเนินการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน การศึกษาดูงานจุดที่ประสบความสำเร็จ ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 4 : จัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

ขั้นตอนการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ดำเนินการโดยการประชุมประธานกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินชุมชน และผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับมอบอำนาจเป็นผู้แทนกลุ่มสมัครเป็นสมาชิกสถาบันฯ และผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ภาคีการพัฒนา (ธกส./ออมสิน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/พัฒนาชุมชน) เพื่อดำเนินการ ดังนี้

- (1) เลือกคณะกรรมการบริหาร
- (2) จัดทำร่างระเบียบข้อบังคับ
- (3) จัดทำแผนและกำหนดการจัดทำกิจกรรมของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
- (4) จัดเตรียมสถานที่ เอกสาร สื่อต่าง ๆ ที่จะใช้ในการดำเนินงาน
- (5) เพิ่มทักษะคณะกรรมการบริหารสถาบันฯ เตรียมคน และดำเนินการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 5 : รายงานผลการจัดตั้งและขึ้นทะเบียน สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

ในขั้นตอนนี้ให้อำเภอรายงานผลการจัดตั้งฯ ให้จังหวัดทราบ และจังหวัดรายงานผลการขึ้นทะเบียนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนภายใต้การกำกับดูแลของกรมการพัฒนาชุมชนให้กรมฯ ทราบเพื่อขึ้นทะเบียนในฐานข้อมูลสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ในการรายงานการจัดตั้งและขึ้นทะเบียนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เอกสารสำคัญประกอบด้วย

1. แบบรายงานการจัดตั้งและขึ้นทะเบียนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
2. ทะเบียนคณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
3. ทะเบียนสมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
4. ระเบียบข้อบังคับของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

4 การบริหารจัดการหนี้

1 ครั้วเรือน 1 สัญญา

ทำอย่างไร ??? ให้สภาพปัญหาเหล่านี้หมดลง

หนี้
หลายกองทุน
หลายสัญญา

หนี้
ซ้ำซ้อน

หนี้
หมุนเวียน

วงจร
หนี้

◀◀ สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ช่วยได้ไหม ???

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มีเป้าหมายหลัก คือ การบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา ดังนั้นเรามาทำความเข้าใจกันว่า การบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา คืออะไร ?? และมีกระบวนการดำเนินงานอย่างไร??

คำนิยาม

เกี่ยวกับการบริหารจัดการหนี้ ของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

การบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา หมายถึง ???

การบริหารจัดการหนี้ให้กับประชาชนที่เป็นหนี้จากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ในหมู่บ้าน/ชุมชน ซ้ำซ้อนกันหลายสัญญาเงินกู้ ให้เหลือเพียงหนึ่งสัญญาเงินกู้ต่อหนึ่งครั้วเรือน โดยการบริหารจัดการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

หนี้ หมายถึง ???

หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินจากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ภายในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น โดยไม่รวมหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินอื่น

ทั้งนี้ให้พิจารณาหนี้ที่เกิดจากสัญญาเงินกู้สามัญก่อน ในระยะแรกอาจไม่รวมสัญญาเงินกู้ฉุกเฉิน และหนี้ดังกล่าวจะต้องมีหนังสือสัญญาการกู้ยืมเงินเป็นหลักฐานด้วย

ครั้วเรือน หมายถึง ???

ครอบครัวเดี่ยว ที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ตามกฎหมาย (โดยการสมรสหรือมีความผูกพันทางสายโลหิต หรือการมีบุตรบุญธรรม) ที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน หรือคนโสดที่แยกบ้านกับพ่อ แม่ และประกอบอาชีพหลักแยกจากพ่อ แม่

หากในบ้านหลังเดียวกัน มีครอบครัวเดี่ยวหลายครอบครัว ให้นับเป็นครั้วเรือนที่แยกกัน เช่น บ้านหลังหนึ่งมีครอบครัวเดี่ยว 3 ครอบครัว ให้นับเป็น 3 ครั้วเรือน

กระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู

1 ครั้วเรือน 1 สัญญา

1. จัดประชุมคณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และหารือแนวทางการบริหารจัดการหนี้ไปสู 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา และวางแผนการดำเนินงาน มอบหมายภารกิจให้คณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

2. เตรียมข้อมูลเพื่อใช้ในการบริหารจัดการหนี้

2.1 ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเงินทุนทั้งหมด ทั้งเงินทุนของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน และเงินทุนของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

2.2 สํารวจข้อมูลลูกหนี้ทั้งหมดของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิกสถาบันฯ และจัดทำเป็นฐานข้อมูลลูกหนี้พร้อมทั้งจัดทำทะเบียนข้อมูลครั้วเรือนและภาวะหนี้สินของครั้วเรือน

3. วิเคราะห์ข้อมูลลูกหนี้ และจัดแบ่งประเภทลูกหนี้ โดยพิจารณาจากจำนวนเงินที่เป็นหนี้ทั้งหมด เป็นรายบุคคล ยกตัวอย่างเช่นกลุ่มที่ 1 ยอดหนี้ไม่เกิน 30,000 บาท กลุ่มที่ 2 ยอดหนี้ตั้งแต่ 30,001 – 75,000 บาท กลุ่มที่ 3 ยอดหนี้มากกว่า 75,000 บาทขึ้นไป เป็นต้น

4. ดำเนินการบริหารจัดการหนี้ให้เป็น 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา โดยการปรับโครงสร้างหนี้ ดังนี้

4.1 เจรจาต่อรองระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ โดยคณะกรรมการบริหารสถาบันฯ เป็นตัวกลางในการเจรจาท่อนระหว่างบุคคลที่เป็นหนี้ กับ คณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อตกลงจะให้ความช่วยเหลือกันในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น การปรับลดอัตราดอกเบี้ย/ค่าปรับ การยืดระยะเวลาการผ่อนชำระคืน การกำหนดวงเงินกู้ใหม่ เป็นต้น

****ทั้งนี้ต้องเชิญทั้งฝ่ายผู้กู้ และฝ่ายผู้ให้กู้ (ตัวแทนคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน) มาทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างคณะกรรมการสถาบันฯ ซึ่งสถาบันฯ อาจกำหนดเงื่อนไข เช่น ระหว่างที่ทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้กับสถาบันฯ ผู้กู้ต้องไม่ทำสัญญากู้เงินจากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนใด ๆ (อาจยกเว้นการกู้ฉุกเฉิน) หรือผู้กู้ต้องจัดทำแผนพัฒนาครอบครัว หรือผู้กู้ต้องฝากเงินสัจจะกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และควรให้ผู้กู้จัดทำบัญชีครั้วเรือน เพื่อเป็นการสร้างวินัยการออม เป็นต้น**

4.2 โอนภาระหนี้สินของลูกหนี้ที่เ้ารับการปรับโครงสร้างหนี้ ให้กับกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกของสถาบันฯ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยพิจารณาจากจำนวนหนี้ทั้งหมดที่มีอยู่ว่าเป็นจำนวนเงินเท่าใด ยกตัวอย่างเช่น ยอดหนี้ไม่เกิน 30,000 บาท ให้ไปทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้กับกองทุนโครงการ กข.คจ. ยอดหนี้ตั้งแต่ 30,001 – 75,000 บาท ให้ไปทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้กับกองทุนหมู่บ้าน ยอดหนี้มากกว่า 75,000 บาทขึ้นไป ให้ไปทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นต้น

กองทุน กข.คจ.

ยอดหนี้ไม่เกิน
30,000 บาท

กองทุนหมู่บ้าน

ยอดหนี้ตั้งแต่
30,001–75,000 บาท

กลุ่มออมทรัพย์ฯ

ยอดหนี้มากกว่า
75,000 บาทขึ้นไป

ข้อสังเกต : ให้พิจารณากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนหลักในการปรับให้เป็น 1 สัญญา เพราะกลุ่มออมทรัพย์ฯ เป็นกองทุนที่เกิดจากชุมชน บริหารจัดการ โดยชุมชนเอง มีระเบียบที่มาจากคนในชุมชน สามารถปรับเปลี่ยนได้ง่าย แต่ต้องยังคงไว้ซึ่งหลักการของกลุ่มออมทรัพย์ฯ และหลักคุณธรรมห้าประการด้วย

4.3 ปรับเปลี่ยนสัญญากู้ยืมเงินของลูกหนี้ จากเดิมที่มีหลายสัญญาให้เป็นเพียง 1 สัญญา 1 คร้วเรือนหลังจากที่เจรจาตกลงกันได้แล้ว ให้คณะกรรมการสถาบันฯ เป็นตัวกลางในการทำสัญญากู้ยืมเงินฉบับใหม่ ระหว่างลูกหนี้ที่ปรับโครงสร้างหนี้กับคณะกรรมการกลุ่ม/องค์การ/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกสถาบันฯ และรับเป็นเจ้าของหนี้ โดยหลักการพิจารณาว่าจะให้กลุ่มใดเป็นผู้ให้กู้รายใหม่ ต้องดูว่าลูกหนี้ที่ปรับโครงสร้างหนี้เป็นสมาชิกของกลุ่ม/กองทุนการเงิน นั้นด้วยหรือไม่ เมื่อได้แหล่งเงินกู้แล้ว กลุ่ม/กองทุนการเงิน ผู้เป็นเจ้าของหนี้ เรียกลูกหนี้มาทำสัญญาใหม่และมอบเงินไปชำระหนี้ในสัญญาเดิมให้เรียบร้อย

****ทั้งนี้** ให้กำหนดวงเงินให้เพียงพอต่อการชำระหนี้ค้างเก่า หรืออาจรวมถึงการเพิ่มวงเงินกู้ให้เพียงพอต่อการประกอบอาชีพของลูกหนี้ด้วยก็ได้ ตามแต่ข้อตกลงกัน

4.4 จัดทำทะเบียนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 คร้วเรือน 1 สัญญา โดยคณะกรรมการสถาบันฯ บันทึกข้อมูลของผู้ที่เข้าร่วมการปรับโครงสร้างหนี้ แหล่งกู้ยืมใหม่ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการรายงานผลการบริหารจัดการหนี้ให้กรมฯ ทราบ

****หมายเหตุ :** ลูกหนี้ที่ได้เข้ารับการปรับโครงสร้างหนี้ (1 คร้วเรือน 1 สัญญา) ควรจัดทำแผนการบริหารจัดการหนี้ของครัวเรือนด้วย โดยมีคณะกรรมการบริหารสถาบันฯ คอยแนะนำและเป็นที่ปรึกษา

5. ติดตามผลการดำเนินงาน

- คณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ควรลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมสมาชิกแต่ละครัวเรือนเป็นประจำสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบปัญหาของแต่ละครัวเรือน ทั้งปัญหาหนี้สิน ปัญหาการประกอบอาชีพ ฯลฯ เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำเป็นแผนพัฒนาครอบครัวและนำมาปรับใช้กับการดำเนินการบริหารจัดการหนี้ให้กับคนในหมู่บ้าน/ชุมชนได้

- พัฒนาการ ควรติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ โดยเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส เพื่อรับทราบปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินการ

- นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัด ควรติดตามผลจากพัฒนาการในพื้นที่ หากมีโอกาสควรลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนภายในจังหวัดให้ได้ปีละ 1 ครั้ง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมบริหารจัดการหนี้

1. ทะเบียนคุมเงินทุนการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
2. ทะเบียนข้อมูลลูกหนี้ทั้งหมดของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิกของสถาบันฯ
3. ทะเบียนข้อมูลครัวเรือนและภาวะหนี้สินของครัวเรือน ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินต่าง ๆ ในชุมชน
4. หนังสือสัญญากู้ยืมเงินและการจ่ายเงินตามสัญญา
5. สัญญาค้ำประกันและความผูกพัน
6. หนังสือสัญญาการถ่ายโอนภาระหนี้สินระหว่างกลุ่ม
7. ใบเสร็จรับเงิน
8. เอกสารหลักฐานอื่น ๆ ประกอบสัญญา
9. ทะเบียนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา

เทคนิคเกี่ยวกับการบริหารจัดการดอกเบี้ยเงินกู้

ตามที่กล่าวไปแล้วในวิธีการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา ว่าการปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้ของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนให้มีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เท่ากันหรือตามความเหมาะสม เป็นขั้นตอนหนึ่งในการบริหารจัดการหนี้ แต่หลายคนยังมีข้อสงสัยว่าการจัดสรรผลประโยชน์จากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้อัตราใหม่ที่สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้ให้เป็น 1 สัญญา ได้อย่างไร??? หัวข้อนี้จะเสนอแนะตัวอย่างวิธีการบริหารจัดการดอกเบี้ยเงินกู้โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ไว้เป็นแนวทางเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ดังนี้

ยกตัวอย่าง สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนสามารถปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของทุกกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิกได้เท่ากันหมด โดยให้ทุกกลุ่มคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 6 บาทต่อปีเท่ากัน

อัตราดอกเบี้ยเดิม

กลุ่มอาชีพ 3 บาท

กทบ. 5 บาท

กลุ่มออมทรัพย์ฯ 6 บาท

อัตราดอกเบี้ยปรับใหม่

กลุ่มอาชีพ 6 บาท

กทบ. 6 บาท

กลุ่มออมทรัพย์ฯ 6 บาท

กลุ่มอาชีพ

มีส่วนต่างจากอัตราดอกเบี้ย
เงินกู้เดิม = ร้อยละ 3

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

มีส่วนต่างจากอัตรา
ดอกเบี้ยเงินกู้เดิม = ร้อยละ 1

กลุ่มออมทรัพย์ฯ

อัตราดอกเบี้ยคงเดิม
ไม่มีส่วนต่างจากอัตราดอกเบี้ย

ทั้งนี้ อาจกำหนดให้อัตราดอกเบี้ยส่วนต่างจากทุกกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน นำมาจัดสรรเป็นกองทุนสวัสดิการ หรือจัดสรรเป็นกองทุนสาธารณประโยชน์ โดยให้สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนเป็นตัวกลางในการดำเนินการ หรือจะมอบหมายให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำเนินการก็ได้ ตามแต่มติที่ประชุม

5

เรื่องที่

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนควรรู้

1

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มีระเบียบข้อกฎหมายรองรับไหม ???

ปัจจุบันสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนยังไม่มีระเบียบหรือกฎหมายรองรับในการดำเนินกิจกรรมด้านการทำธุรกรรมการเงิน ซึ่งจะต้องเล้าถึงความเป็นมาของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนตั้งแต่ยุคเริ่มต้น

จุดกำเนิดของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

ผลจากการพัฒนาประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยดำเนินการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นับตั้งแต่ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 ซึ่งทุกแผน โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจเป็นหลักเพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดปัญหาความทันสมัย ที่ทำให้ทุกคนต้องแข่งขัน แย่งชิง และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดปัญหาสังคม เกิดความแตกแยก การอพยพย้ายถิ่น การหย่าร้าง และความอยู่เย็นเป็นสุขที่มีมาตั้งแต่อดีตได้เสื่อมถอยลง เป็นเพียงการมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับเงินตรา ทุกสิ่งทุกอย่างใช้ชีวิต ผูกติดกับเงินตรา ทำให้คนในสังคมขาดคุณธรรม ขาดจริยธรรม และขาดธรรมาภิบาลไปทุกส่วน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพัฒนาประเทศเน้นไปในการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวของระบบทุนนิยม ที่ยึดทฤษฎีความทันสมัย ทั้งนี้ผลของการพัฒนาประเทศตามแนวทางดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อสถาบันต่าง ๆ ประเพณีวัฒนธรรมตลอดจนวิถีชีวิตของคนไทยเป็นจำนวนมาก

จากผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 7 ฉบับที่ผ่านมา ทำให้รัฐเริ่มหันมามองถึงปัญหาแท้จริงที่เกิดขึ้น และหาแนวทางแก้ไข โดยการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่เน้นพัฒนาคน เป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักในการพัฒนา การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และมีการจัดการโดยมีการกระจาย อำนาจการปกครองสู่ระดับล่าง หรือที่เรียกว่าการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การสร้างประชารัฐ รวมถึงการสร้างสังคมใหม่เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาสังคมในอนาคต โดยมีการพัฒนาดน ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับโลก รวมทั้งกระแสการผลักดันขององค์กร การพัฒนาภาคเอกชนและนักวิชาการ ที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมากขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนา โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชวินิจฉัยมาเป็นแนวทาง โดยยึดทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุล พอดี มีเหตุผล เป็นแนวทางในการพัฒนาทุกมิติอย่างเป็นองค์รวม และมี “คน” เป็นศูนย์กลาง โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดี มีสุขของคนไทย” และเป็นการพัฒนาอย่างมี “ดุลยภาพ” ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในสังคม มีความสุข สามารถพึ่งตนเอง ก้าวทันโลกและยังรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทย โดยมุ่งเน้น การแก้ไขปัญหาที่จำเป็นเร่งด่วน 3 เรื่อง ประกอบด้วย

- 1) การแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อช่วยให้คนยากจนและคนด้อยโอกาสสามารถพึ่งตนเองได้
- 2) สร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจฐานราก เพื่อช่วยให้คนส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- 3) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อช่วยสร้างรายได้ของประเทศให้เพิ่มขึ้น

และสำหรับนโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลในปัจจุบัน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) เพื่อให้คนไทยมีคุณธรรม นำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบคลุมอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพเสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี พร้อมทั้งได้กำหนดพันธกิจของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องการพัฒนาให้คนไทยมีคุณภาพ คุณธรรม นำความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาวะที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้ดุลยภาพของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการประกอบอาชีพและรายได้อย่างทั่วถึง และการเพิ่มประสิทธิภาพและความครอบคลุมของการให้บริการของระบบการเงินฐานรากให้สามารถสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

ดังนั้น ภาครัฐได้ออกมาตรการให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและหมู่บ้านในรูปแบบของกองทุนเงินทุนหมุนเวียนและเงินอุดหนุน เพื่อพัฒนาและส่งเสริมรายได้ ถูกลำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้โดยมีการให้กองทุนในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น กองทุนด้านสาธารณสุข เช่น กองทุนยา หรือกองทุนด้านสังคม เช่น กองทุนโคกระบือ ธนาคารข้าว กองทุนช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) กองทุนส่งเสริมอาชีพสตรี กองทุนส่งเสริมอาชีพเยาวชน กองทุนแม่บ้านเกษตรกร ฯลฯ

จากมาตรการดังกล่าว ทำให้หมู่บ้านชุมชนในประเทศไทยเกิดกลุ่ม กองทุน กลุ่มอาชีพ และองค์กรต่างๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งแต่ละกลุ่ม กองทุน มีการดำเนินงานที่แตกต่างกันหลายรูปแบบตามบริบทของแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน บางกองทุนมีความเติบโต บางกองทุนล้มหายไป ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ทั้งระเบียบแนวทางปฏิบัติของทางราชการที่สนับสนุน รวมไปถึงความสามารถในการบริหารจัดการด้วย ซึ่งส่งผลไปยังชุมชน ดังนี้

- 1) มีกลุ่มกองทุนมากจนเกินความจำเป็นของคนในชุมชน
- 2) การดำเนินการของแต่ละกลุ่มต่างมีทิศทางการพัฒนาไปคนละทาง
- 3) ขาดการเชื่อมโยงร่วมกันไม่มีความเข้มแข็ง
- 4) เกิดภาวะหนี้ครัวเรือนที่ซับซ้อนหลายสัญญาณ ซึ่งมาจากการกู้เงินกับกองทุนต่าง ๆ ในชุมชน

ด้วยเหตุนี้ กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ ได้มีนโยบายสนับสนุนให้หมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนากองทุนชุมชนกลุ่มต่าง ๆ และองค์การการเงิน เพื่อเป็นแกนกลางในการบูรณาการกองทุนชุมชนให้มีการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน ไม่เกิดความซ้ำซ้อนของการดำเนินการกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ชุมชนได้ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เรียนรู้การบริหารจัดการทุนชุมชนร่วมกัน และสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยตนเอง นำไปสู่การพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน คุ่มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและชุมชน

ซึ่งในปัจจุบันนี้ ยังไม่มีข้อกำหนดมายอมรับการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ทางกรมการพัฒนาชุมชนจึงได้ร่างระเบียบกรมการพัฒนาชุมชนขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการร่างระเบียบกรมการพัฒนาชุมชน ว่าด้วยการส่งเสริมการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน พ.ศ. ... มีเนื้อหาทั้งหมด 9 หมวด ดังนี้

ร่างระเบียบกรมการพัฒนาชุมชน

ว่าด้วยการส่งเสริมการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน พ.ศ. ...

หมวด 1 บททั่วไป

หมวด 2 วัตถุประสงค์

หมวด 3 คณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

หมวด 4 ที่ปรึกษาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

หมวด 5 สมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

หมวด 6 กิจกรรมของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

หมวด 7 เงินทุน และการเก็บรักษา

หมวด 8 เครือข่ายสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

หมวด 9 การติดตาม สนับสนุน กำกับดูแล

ทำไม ??? จึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ???

และพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551
เกี่ยวข้องกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนอย่างไร ???

กรมการพัฒนาชุมชนได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2559 มีจำนวนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนทั้งสิ้น 479 แห่ง จากผลการสำรวจรูปแบบการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนพบว่า มีสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนจำนวนไม่น้อย ที่ดำเนินกิจกรรมในลักษณะเข้าข่ายเป็นสถาบันการเงิน ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 คือ มีการรับฝากเงิน การให้บริการสินเชื่อโดยตรง และการบริการเคาน์เตอร์เซอร์วิสทำให้เกิดความสับสนเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมายได้ง่าย ซึ่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 อยู่ในการกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์หลักในการให้บริการทางการเงิน เน้นที่ธุรกิจการเงิน ซึ่งจะต้องเป็นสถาบันการเงิน (The Financial Institutions) และตาม พ.ร.บ. ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมายของ “ธุรกิจสถาบันการเงิน” ว่าหมายถึง ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจเงินทุน และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ และให้หมายความรวมถึง การประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินเฉพาะกิจและให้ความหมาย “สถาบันการเงิน” ว่าหมายความถึง ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ซึ่งการดำเนินงานเกี่ยวกับการรับฝากเงิน การให้สินเชื่อ และการบริการเคาน์เตอร์เซอร์วิส อยู่ในขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินที่สามารถทำได้ ซึ่งการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีผู้รักษาการตาม พ.ร.บ. นี้ และต้องปฏิบัติตามแนวทางที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด เพื่อควบคุมไม่ให้เกิดความเสี่ยงต่อระบบการเงินของประเทศ

ดังนั้น หากสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนยังคงดำเนินกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวต่อไป โดยที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไข จะเข้าข่ายเป็นการดำเนินงานในรูปแบบสถาบันการเงิน ตาม พ.ร.บ.ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และอาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับข้อกฎหมายตามมาภายหลังได้ ด้วยเหตุนี้ กรมการพัฒนาชุมชน โดยสำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ให้ดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ในการส่งเสริมการบูรณาการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ให้มีการเชื่อมโยงการบริหารเงินทุนชุมชนให้เป็นระบบ มีความเป็นเอกภาพ สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินให้กับประชาชนได้ โดยการบริหารจัดการหนี้ครัวเรือนไปสู่ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา ซึ่งกำหนดให้สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนต้องไม่ดำเนินกิจกรรมรับฝากเงิน การให้บริการสินเชื่อ การบริการเคาน์เตอร์เซอร์วิส ดำเนินธุรกิจทางการเงิน และการทำนิติกรรม เนื่องจากอาจเข้าข่ายกระทำผิดตาม พ.ร.บ. ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานสถาบันการจัดการ
เงินทุนชุมชนว่า สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนควรเน้นทำหน้าที่เป็นหน่วยงานบริหารจัดการหนี้ เช่น
จัดทำฐานข้อมูลทุนชุมชน ฐานข้อมูลหนี้สินครัวเรือน ปรับโครงสร้างหนี้ และเสริมวินัยทางการเงิน โดย
หากสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนขยายบทบาทไปสู่การสนับสนุนสภาพคล่องแก่กลุ่ม องค์กร กองทุน
การเงินที่เป็นสมาชิก หรือขยายขอบเขตไปสู่การรับเงินฝาก หรือให้สินเชื่อแก่สมาชิกโดยตรง อาจเข้าข่ายเป็น
สถาบันการเงิน ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อระบบได้

ข้อเตือนใจ

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน จึงควร
ยึดการดำเนินงานตามแนวทางกรมฯ จะได้ห่างไกลจากการกระทำความผิด
โดยมิได้เจตนา

3

การบริหารจัดการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน โดยการบูรณาการอย่างไร

บูรณาการคน

คือ คณะกรรมการที่มาจากตัวแทนกลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชน/กองทุนการเงินต่าง ๆ
ภายในหมู่บ้าน/ชุมชน จัดตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

บูรณาการข้อมูล

การบูรณาการข้อมูลด้านแหล่งเงินทุนในหมู่บ้าน/ชุมชน โดยทำการสำรวจและ
วิเคราะห์ข้อมูลด้านเงินทุนของแต่ละกลุ่ม/กองทุน ข้อมูลลูกหนี้ และจัดทำเป็น
ทะเบียนลูกหนี้ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการหนี้ให้กับประชาชน และเป็นศูนย์ข้อมูลกลาง
ด้านแหล่งเงินทุนภายในหมู่บ้าน/ชุมชน

บูรณาการ การบริหารจัดการ

การบูรณาการการบริหารจัดการร่วมกัน โดยร่วมกันกำหนดระเบียบข้อบังคับที่ใช้
ในการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนให้ครอบคลุมการดำเนินงาน
ของกองทุนทุกกองทุน มีความสอดคล้องกัน และไม่ขัดแย้งกับการดำเนินงาน
ของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก

4

ความยุ่งยากที่อาจเจอและวิธีรับมือกับปัญหา

1. ปัญหาเรื่องระเบียบข้อบังคับของแต่ละกลุ่ม/กองทุน แตกต่างกัน

หากสมาชิกของสถาบันฯ เป็นกลุ่ม/กองทุน ที่เกิดจากภาคประชาชน ก็สามารถปรับระเบียบให้สอดคล้องและเอื้อต่อการดำเนินงานของสถาบันฯ ได้ง่าย โดยใช้วิธีขอมติจากที่ประชุมสมาชิก แต่หากสมาชิกสถาบันฯ เป็นกลุ่ม/กองทุน ที่สนับสนุนโดยภาครัฐบาล ให้สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ดำเนินงานออกระเบียบให้เอื้อต่อการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่ม/กองทุนนั้น ๆ โดยไม่ขัดกับระเบียบของกลุ่ม/กองทุนนั้น ๆ และไม่ขัดต่อกฎหมายด้วย ทั้งนี้ต้องพูดคุยทำความเข้าใจกันก่อน

2. ปัญหาเรื่องอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของแต่ละกลุ่ม/กองทุน ไม่เท่ากัน

แก้ไขโดยใช้การประชุมคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน และสมาชิกร่วมกันเพื่อหาข้อตกลงที่ทุกกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน สามารถยอมรับร่วมกันได้ โดยให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน พัฒนาการอำเภอ พัฒนาการเป็นตัวกลางในการพูดคุย เสนอแนะ ช่วยเหลือ

3. ปัญหาเรื่องการค้าประกัน

ในกรณีลูกหนี้รายที่ให้สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้ให้ มียอดหนี้รวมทุกสัญญาแล้ว มีจำนวนสูงมาก อาจต้องมีการหาคนค้ำประกันเพิ่ม หรืออาจแก้ไขโดยการกำหนดเงื่อนไขให้ฝากสัจจะกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนจัดทำโครงการพิเศษ “โครงการเงินฝากเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต” เป็นลักษณะกองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยให้ลูกหนี้ฝากเงินเข้ากองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกับกลุ่ม/กองทุน ที่เป็นคู่สัญญาใหม่ เพื่อเป็นหลักประกันการกู้เงิน และเพื่อช่วยแบ่งเบาการชำระใช้คืนเงินกู้ของบุคคลนั้นได้

**พวกเราชาว พช. ในฐานะนักวิชาการพัฒนาชุมชน จะมีส่วนช่วยขับเคลื่อน
การดำเนินงานสถาบันฯ ได้อย่างไรกันบ้างนะ ลองมาดูกันค่ะ**

ในฐานะนักวิชาการพัฒนาชุมชน ที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานสถาบัน การจัดการเงินทุนชุมชน โดยทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน ด้านข้อมูล ความรู้ เทคนิค/ วิธีการ รูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ แต่ยังคงต้องเป็นไปตามกรอบแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดไว้ด้วย จึงขอเสนอแนะวิธีการขับเคลื่อนงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้

“ต้องใส่ใจ”

ศึกษาข้อมูล แนวทาง การดำเนินงาน สถาบันฯ ตามแนวทางกรมการพัฒนาชุมชน ให้ถ่องแท้ ต้องเรียกชื่อ “สถาบันการจัดการ เงินทุนชุมชน” ให้ถูกต้องชัดเจน ต้องเข้าใจ ความหมาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายของสถาบันฯ และต้องตอบให้ได้ว่าถ้าดำเนินงานสถาบันฯ แล้วชุมชนได้ประโยชน์อะไร

“สร้างความเข้าใจ”

สร้างความเข้าใจกับภาคีการพัฒนาและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบด้วย พัฒนาการ อำเภอ นักวิชาการพัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบ ธนาคารออมสิน/ธ.ก.ส. ให้เข้าใจรูปแบบ แนวทางการดำเนินงานสถาบันฯ ว่ามีความแตกต่าง กับสถาบันการเงินชุมชนที่สนับสนุนโดยธนาคาร อย่างไร

“ถ่ายทอดแนวคิด”

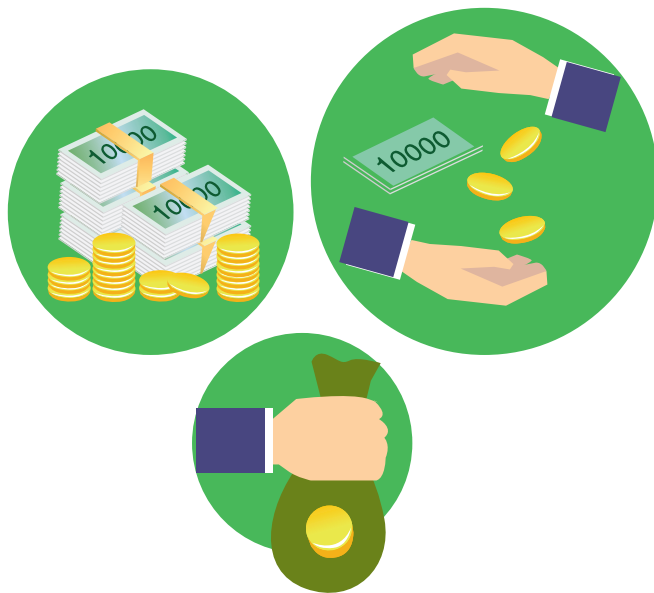
เบื้องต้นควรถ่ายทอดแนวคิดการดำเนินงาน สถาบันฯให้กับคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ในชุมชนเข้าใจตามแนวทางเดียวกัน และถ่ายทอดให้ คนในชุมชนทราบพร้อมยกตัวอย่างให้เป็นรูปธรรม โดยคำถามแรกที่ต้องถามในพื้นที่คือ “ในความคิดของ ท่านการบริหารจัดการชุมชนให้มีประสิทธิภาพเป็น อย่างไร และจะดำเนินการอย่างไรให้สอดคล้องกับ การดำรงชีวิตของคนในชุมชน” ซึ่งแต่ละชุมชนมี ความแตกต่างกัน ในฐานะนักวิชาการชุมชนจะต้อง เสนอแนะแนวคิดให้กับพื้นที่ได้ เพื่อตอบโจทย์ให้ได้ ว่าการบริหารจัดการทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพ เป็นอย่างไร ส่วนคำตอบอยู่ที่คนในชุมชน อยู่ที่ ความต้องการของแต่ละพื้นที่ แต่ถึงอย่างไรต้องไม่ขัดกับ แนวทางที่กรมฯ ให้ไว้

“เอาใจใส่”

ลงพื้นที่ติดตาม สนับสนุน อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงแรกของการดำเนินการจัดตั้งสถาบันฯ หรือช่วงแรกของการปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบที่พึงประสงค์ ในขั้นตอนนี้พัฒนาการเป็นส่วนสำคัญมาก ในการสร้าง ความเข้าใจกับพื้นที่ ให้กำลังใจ ก่อให้เกิดความไว้วางใจ เสมือนเป็นบันไดขั้นแรกสู่ความสำเร็จ ส่วนในระดับอำเภอ ควรทำงานเป็นทีม ลงพื้นที่สถาบันฯ เป้าหมายพร้อมกัน เป็นทีม เพื่อทำความเข้าใจกับชุมชน และนำประสบการณ์ จากพื้นที่อื่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ การลง พื้นที่เป็นทีมทำให้เจ้าหน้าที่ทุกคนทราบข้อมูลตาม แนวทางเดียวกันและสามารถขับเคลื่อนงานสถาบันฯ แทนกันได้ และขอฝากข้อคิดว่าการดำเนินการใด ๆ ก็ตาม ถ้าเริ่มต้นน้ำดี ก็จะส่งผลให้กลางน้ำและปลายน้ำดีไปด้วย

ກາພັນ

ทะเบียนข้อมูล กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ๙ พงหมดในหมู่บ้าน/ชุมชน

บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

[illegible]

ทะเบียนสมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

[illegible]

ที่	วัน เดือน ปี ที่บันทึกข้อมูล	ชื่อกองทุน ที่เป็นสมาชิกของสถาบันฯ	ชื่อประเภทกองทุน	ปี พ.ศ. ที่เข้าร่วม เป็นสมาชิกสถาบันฯ	จำนวนเงินทุนในการดำเนินงาน ทั้งหมดของกลุ่ม (บาท)	จำนวนเงินทุน ที่ร่วมสทบพุนกับสถาบันฯ (บาท)
		รวมเงินทุนทั้งสิ้น				

หมายเหตุ : ควรมีการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันทุกเดือน

ทะเบียนคณะกรรมการบริหารสถาบันการจัดการเงินปันผลชุมชน.....

ชื่อบ้าน..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

[illegible]

ทะเบียนคุมเงินทุนการดำเนินงาน แบบลงรายการ

สถาบันการจัดการเงินทุณฺษชนบ้าน	หมู่ที่.....	ตำบล.....	อำเภอ.....	จังหวัด.....
--------------------------------	--------------	-----------	------------	--------------

[illegible]

ทะเลเปลี่ยนคุณเงินสับสนทุนจากสมาชิก

สถาบันการจัดการเงินพดด้วง หมู่ ตำบิล อำเภอ จังหวัด

ข้อสมมติกลุ่ม.....

[illegible]

ทะเบียนข้อมูลครัวเรือนและสถานะการเปลี่ยนของครัวเรือน ที่ป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร/กองทุนการเงิน ต่าง ๆ ในชุมชน

บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

[illegible]

หมายเลขเหตุ
สมาชิกกลุ่ม หมายถึง คนในครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มจำนวนกี่คน (ระบุเป็นตัวเลข)

เงินสะสม หมายถึง เงินต่าง ๆ ได้แก่เงินส่งจะ เงินปัน เงินอื่น ๆ ที่เป็นของสมาชิกในครัวเรือนรวมกันทั้งหมดในแต่ละกองทุน (ถ้ามี) หากไม่มีให้เขียนเลข 0

เงินกู้/ยืม หมายถึง หน้หายถึง เงินที่สมาชิกในครัวเรือนยังคงค้างในการกู้ยืมเงิน ณ ปัจจุบัน (ถ้ามี) หากไม่มีให้เขียนเลข 0

ทะเบียนข้อมูลลูกค้าทั้งหมดของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นการจัดการเงินทุนชุมชน

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้าน.....

[illegible]

ทะเบียนข้อมูลหมายเลข 8

ทะเบียนการบริหารจัดการหนี้ 1 ครั้ง เรือน 1 สัญญา

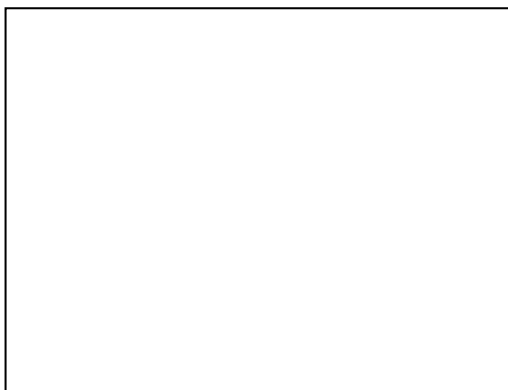
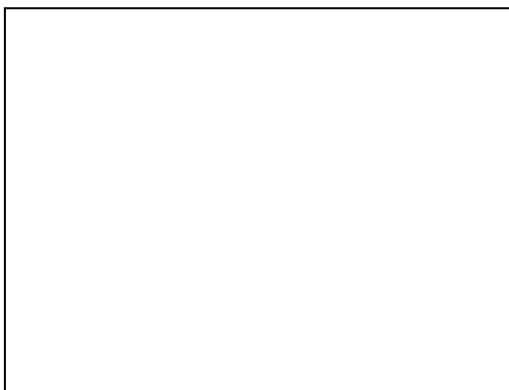
สถาบันการจัดการเงินปันสุขบ้าน

[illegible]

แบบรายงานการจัดตั้งและขึ้นทะเบียนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนภายใต้การกำกับดูแล
ของกรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐

.....

๑. ชื่อสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน.....
๒. ที่ตั้งบ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
๓. จัดตั้งเมื่อวันที่.....
๔. คณะกรรมการบริหารสถาบันฯ จำนวน.....คน แยกเป็น ชาย.....คน หญิง.....คน
(รายชื่อแนบท้าย)
๕. ชื่อ - สกุลประธานฯ เบอร์โทรศัพท์.....
๖. สมาชิก จำนวน.....กลุ่ม ประกอบด้วย
 - ๖.๑ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เงินทุน.....บาท สมาชิก.....คน
 - ๖.๒ กข.คจ. เงินทุน.....บาท สมาชิก.....คน
 - ๖.๓.....
๗. ระเบียบข้อบังคับสถาบันฯ ()
๘. พัฒนาการที่รับผิดชอบตำบลที่ให้การสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
ชื่อ - สกุลตำแหน่ง.....
สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ.....จังหวัด.....เบอร์โทรศัพท์.....
๙. ภาพถ่าย (ภาพกิจกรรม / ที่ทำการสถาบันฯ)

(ลงชื่อ).....ผู้รายงาน

(.....)

ตำแหน่ง พัฒนาการจังหวัด.....

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายอภิชาติ โตดิลกเวชช์	อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
นายอรรษิษฐ์ สัมพันธรัตน์	รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
นายทวีป บุตรโพธิ์	รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
นายไพศาล สุขปัญญา	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน
นางกาญจนา อุบลบัณฑิต	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

คณะผู้จัดทำ/เนื้อหา/เรียบเรียง

นายอานนท์ บุญชู	ผู้ช่วยผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมองค์การการเงินชุมชน
นางสาววรลัญช์ จันทร์สงเคราะห์	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
นางสาวจุฑามาศ ปลาตศรี	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
นายยิ่งยศ ศุภกุล	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
นางสาวสุธาสินี พุ่มกumar	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
นางสาวธัญญ์ณภัส รวีหิรัญยกรณ์	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

พิมพ์ที่/ปีที่พิมพ์/จำนวนที่พิมพ์

บริษัท อักษรชัย ครีเอทีฟ จำกัด
 48/84 ต.บางกร่าง อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000 โทร.02-964-8484, 085-845-8468
 พฤศจิกายน พ.ศ.2559 จำนวน 2,000 เล่ม

ผู้ผลิต

กลุ่มงานส่งเสริมองค์การการเงินชุมชน สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน
 กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

กลุ่มงานส่งเสริมองค์การการเงินชุมชน
สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน
กรมการพัฒนาชุมชน